

Handlingsplan inför lag om Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter 2020. Region Gävleborg

Innehåll

1.	Syfte och omfattning	2
2.	Allmänt	2
2.1.	Bakgrund	3
2.2.	Ny lag 1 jan 2020.....	3
2.3.	Processen nationellt	3
2.4.	Samverkan med andra aktörer	4
2.4.1.	Länets kommuner.....	4
2.4.2.	Sveriges kommuner och landsting (SKL)	4
2.4.3.	Barnombudsmannen (BO).....	4
3.	Ansvar och roller	5
3.1.	Krav på Region Gävleborg	5
3.2.	Organisationens ansvar.....	5
3.2.1.	Politiker	5
3.2.2.	Förvaltningsledning	5
3.2.3.	Medarbetare	6
3.2.4.	Styrgrupp, referensgrupper	6
3.2.5.	Funktioner för barnrättsstrategiskt arbete.....	6
4.	Beskrivning av vad som behöver hanteras	7
4.1.	Styrning- och ledningsperspektivet.....	7
4.1.1.	Detta bör hanteras i styrning- och ledningsperspektivet.....	7
4.1.2.	Verksamhetsplaner och styrdokument	8
4.1.3.	Kvalitetssäkra och förtydliga barnrättsperspektivet	8
4.1.4.	Uppföljning.....	9
4.2.	Medarbetarperspektivet.....	10
4.2.1.	Höj kunskapsnivå	10
4.2.2.	Stöd i tillämpning	11
4.3.	Patient- och anhörigperspektivet.....	11
4.4.	Befolkningperspektivet.....	12
4.4.1.	Uppväxtvillkor och hälsa för barn och unga i länet.....	13
5.	Plan för uppföljning och återrapportering.....	13
6.	Plan för kommunikation och implementering	14
7.	Dokumentinformation	14
7.1.	Sammanfattning	15
8.	Referenser	16
9.	Bilagor	18
9.1.	SKLs framgångsfaktorer.....	18
9.2.	Ordlista och begreppsdefinitioner.....	19
9.3.	Regeringens strategi för barnets rättigheter	20
9.4.	Kort beskrivning av grundprinciper och artiklar (från UNICEF)	21
9.5.	Om prövning av barnets bästa	22

1. Syfte och omfattning

Syftet med dokumentet *Handlingsplan inför lag om FNs konvention om barnets rättigheter 2020 Region Gävleborg* är att sammanfatta vad som särskilt behöver hanteras för Region Gävleborgs ledning och styrning på förvaltningsövergripande nivå. Inför att FN:s konvention om barnets rättigheter blir lag i jan 2020 i Sverige.

Region Gävleborgs barnrättsarbete bedrivs på flera sätt och finns därför beskrivet i andra styrdokument än detta. Denna plan omfattar de förutsättningar som behöver finnas på plats under 2020 och kommande år, om vi vill känna oss trygga med att vi arbetar barnrättsbaserat i organisationen.

Målet för denna handlingsplan är att under 2019 sätta en tydlig struktur för det långsiktiga och kontinuerliga arbetet med barnrätt, övergripande för organisationens största förvaltningar. Samt att arbetet fortsätter utvecklas och följs upp minst år 2020 och 2021.

Det innefattar följande delmål:

- Förvaltningarnas verksamhetsplaner och styrdokument som berör barn och unga direkt eller indirekt, ska innehålla ett barnrättsperspektiv 2020.
- Det ska finnas ett beslut för hur Region Gävleborg genomför prövning av barnets bästa vid övergripande och större beslut och hur det inkluderas i riskanalysen samt ordinarie internkontroll.
- I Kompetensportalen ska det finnas grundläggande e-utbildning om barnets rättigheter riktat till alla medarbetare år 2020. Det ska kompletteras med riktade utbildningsinsatser för politiker och för ledning, samt grundutbildning i prövning av barnets bästa så snart det går.
- Kunskap om barnets rättigheter och vad den nya lagen innebär för Region Gävleborg ska vara lätt att hitta på regiongavleborg.se/barnratt.
- Kunskap om barn och ungas villkor i länet används och fakta ska vara lätt att hitta för politiker inför beslut och för tjänstepersoner som bereder beslut och skriver tjänsteskrivelser.

De identifierade behoven och förslag till åtgärder presenteras i dokumentet utifrån organisationens fyra perspektiv:

- Styrning och ledning
- Medarbetare
- Patient- och anhörig
- Befolkning

2. Allmänt

FNs konvention om barnets rättigheter gäller för alla barn i Sverige upp till 18 år.

2.1. Bakgrund

Region Gävleborg har skyldighet att förverkliga barnets rättigheter i organisationen sedan Sverige ratificerade konventionen år 1990. (se art.4 nedan)

Styrande från konventionen, artikel 4:

”Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa åtgärder och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention. I fråga om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ska konventionsstaterna till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att vidta sådana åtgärder. Vid behov ska sådana åtgärder vidtas inom ramen för det internationella samarbetet.”

Det betyder bland annat att säkerställa barnkonventionens principer och artiklar finns i alla styrdokument och beslutsprocesser. Att det finns relevant och tillräcklig kunskap om barnets rättigheter i verksamheten. Samt att verksamheten utvecklar systematiska arbetssätt för genomförandet och ger barn och ungdomar möjlighet till delaktighet.

2.2. Ny lag 1 jan 2020

Regeringen har nu beslutat om en inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter (Prop. 2017/18:186).

”Genom inkorporering ges barnkonventionen ställning som svensk lag vilket innebär ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn.

Genom att barnkonventionen ges ställning som svensk lag, i kombination med stöd och kunskaphöjande insatser, bedöms ett barnrättsbaserat synsätt få genomslag i praktiken.

En inkorporering innebär att barnets roll som rättssubjekt med egna specifika rättigheter tydliggörs och kan därmed förväntas medverka till att barnet i högre grad hamnar i fokus i de situationer som gäller barnet”

I och med detta beslut kommer en barnrättslag ge ett starkare juridiskt perspektiv på barnkonventionen och på barnet som rättssubjekt med egna rättigheter. Det innebär att förutom de principer som regeringen tidigare satt så finns det en lag att förhålla sig till. Det betyder också att barnrättsperspektivet inte längre är ett perspektiv bland andra, det är en lag.

2.3. Processen nationellt

Det återstår dock mer arbete och en hel del frågor om vilka konsekvenser och verkningar som denna nya lag kommer innebära. Regeringen har tillsatt en utredning för att identifiera vilka lagar som eventuellt kan komma i konflikt med varandra. Denna planeras att bli färdig i slutet av 2019. Samtidigt pågår ett arbete med att ta fram en vägledning i tolkningen av barnkonventionen, denna riktar sig

främst till jurister och domstol. I nuläget går det inte att säga mycket om de juridiska konsekvenserna eftersom det i dagsläget finns endast fåtal praxis för detta i Sverige.

2.4. Samverkan med andra aktörer

Det pågår ett flertal processer under 2019 på nationell nivå inför att barnkonventionen ska bli lag. Utredningar pågår och stöd tas fram för offentliga organisationer på olika sätt.

Det finns inga färdiga mallar eller modeller för hur barnrättsarbetet ska bedrivas och detta kräver samverkan med varandra och erfarenhetsutbyte. Funktionen för det strategiska barnrättsarbetet i Region Gävleborg (strateg placerad på avd. folkhälsa och hållbarhet) har kontakt med kommuner för att utbyta erfarenheter och stötta varandra. Ett exempel var under 2018 november då det erbjöds en konferens om barnkonventionen till lag för kommuner, länsstyrelsen och Region Gävleborg där BO stod som arrangör.

Funktionen för barnrättsarbetet har också kontakt med SKL och BO för att ta del av och sprida vidare den information och kunskapsstöd som tas fram där.

2.4.1. Länets kommuner

Länets kommuner har ett stort ansvar i att bedriva barnrättsarbete och uppfylla barnets rättigheter inom många områden. Därmed har de nyttigt stöd från BO och SKL i det kunskapslyft de ser behov av. Region Gävleborg erbjuder samarbetsmöjligheter och erfarenhetsutbyten efter behov och efterfrågan, på strategisk nivå. Men det finns många möjligheter att utveckla ett mer brett samarbete med kommunerna inom de olika sektorsområden som berörs. Avdelningen folkhälsa och hållbarhet ser också till att dela med sig av plan, material och utbildningar på regiongavleborg.se/barnratt för kommunerna att ta del av och inspireras av. Samt har kontinuerlig kontakt med ansvariga funktioner för barnrätt i de kommuner där det finns.

2.4.2. Sveriges kommuner och landsting (SKL)

SKL har ett långt samarbete med Sveriges kommuner och landsting inom barnrättsperspektivet. De har bedrivits två nätverk, ett för kommuner och ett för regioner och landsting som vill utbyta erfarenheter i barnrättsarbetet. Avdelning folkhälsa och hållbarhet är representerade i nätverket för regioner. SKL har också ett gediget material och exempel på hur ett framgångsrikt barnrättsarbete kan bedrivas i offentliga organisationer som går att beställa eller läsa om på deras hemsida.

2.4.3. Barnombudsmannen (BO)

Barnombudsmannen har fått i uppdrag av regeringen att driva kunskapslyftet för regeringens departement samt för kommuner och regioner. Kunskapslyftet benämns "barnrätt i praktiken" och uppdateras löpande med utbildningar, information och stödmaterial på BO:s hemsida. Det planeras även en större

webbutbildning för offentliga organisationer i barnets rättigheter som ska bli färdig under 2019. BO bistår också i regeringens utredning om tillämpning och tolkning av den nya lagen som ska bli ett underlag för jurister.

3. Ansvar och roller

3.1. Krav på Region Gävleborg

Lagen innebär ett större krav på Region Gävleborgs barnrättsarbete i form av:

- Att kunna visa och motivera för hur Region Gävleborg uppfyller artikel 4 och 42 i barnkonventionen.
- Dokumentation och motivering av beslut och kompensatoriska åtgärder.
- Metoder, verktyg och rutiner för tillämpning av rättigheterna.
- Kvalitetssäkring av barnrättsarbetet internt.
- Förändrad barnsyn; barn som rättighetsbärare.
- Samsyn om lag som gäller alla, inte ett perspektiv bland andra.

3.2. Organisationens ansvar

Utifrån FN:s barnkonvention och Sveriges barnrättstrategi finns krav på att alla offentliga organisationer omfattas av barnets rättigheter. Den gäller alla oavsett verksamhet och uppdrag. Därför ligger ansvaret på Region Gävleborgs högsta ledning och styrning. Ledningen har det yttersta ansvaret för att organisationens insatser följer barnkonventionen och principen om barnets bästa. I detta kapitel beskrivs ansvar och roller för politiken, förvaltningsledningarna och medarbetarnas på en mer övergripande nivå av barnrättsbaserat arbete.

Uppföljning av arbetet med denna handlingsplan sker i Koncernledning ett år efter fastställandet.

3.2.1. Politiker

Politiker står för helhetsperspektivet och förändringstrycket för på vilken nivå barnrättsarbetets kvalitet ska sättas. Det är genom politikers riktning i form av beslut som processen kan påskyndas och prioriteras. Exempelvis att det finns skrivningar om rättigheterna i de styrande dokumenten kan sägas motsvara transformeringen – att rättigheterna förs in i de lagar där de är relevanta. Budgetdokumentet är särskilt viktigt. Det medverkar till att organisationen påminns om frågan och prioriteringar synliggörs. Skapa inga nya dokument, för in rättigheterna i de dokument som finns. ([Se SKL:s framgångsfaktorer](#)).

3.2.2. Förvaltningsledningar

Ledningen sätter förutsättningar för långsiktigt barnrättsarbete i den årliga verksamhetsplaneringen, i budget, i avsättning av tid och resurser för sin personal. Även genom att uppmuntra medarbetare att delta på forum, utbildningar om barnets rättigheter, samt ge utrymme för utveckling av inhämtning av kunskap om

barn och unga, samt barn och ungas egna synpunkter. Ledningen har ansvar för att prövningar av barnets bästa håller god kvalitet. Här ingår att säkerställa att organisationen har tillräcklig kompetens för att göra prövningar ([Se SKL:s framgångsfaktorer](#)).

3.2.3. Medarbetare

Medarbetaren känner till barnets rättigheter och har förutsättningar för att arbeta och samarbeta efter det.

3.2.4. Styrgrupp, referensgrupper

De största förvaltningarna är prioriterade för förankring under 2019, därför har representanter utsetts från regionstyrelsen, hälso- och sjukvårdsförvaltningen, hållbarhetsförvaltningen samt kultur- och kompetensförvaltningen. De ses som en styrgrupp för planen och kontaktas enskilt av funktionen i det strategiska barnrättsarbetet (strateg placerad på avd. folkhälsa och hållbarhet) för förankring av planen. I vissa fall träffar funktionen förvaltningens ledningsgrupp direkt för förankring. Exempelvis ledningsgrupper inom HR, ekonomi, och stab.

Som representant för förvaltningen förväntas du:

- Ta del av plan och förslag till kvalitetssäkring.
- Ta del av SKL och BOs framgångsfaktorer för barnrättsbaserat arbete.
- Förankra vidare till ledningsgrupp om införande av barnets rättigheter i verksamhetsplan för 2020.
- Utse sakkunniga från förvaltningen till referensgrupper.

Som deltagande i referensgrupp förväntas du

- Delta på 1-2 möten under 2019
- Tagit del av plan och förslag till kvalitetssäkring eller testa utbildning.
- Bidra med sakkunskap från ditt kompetensområde till utveckling av utbildningar, mallar, rutiner osv.

3.2.5. Funktioner för barnrättsstrategiskt arbete

I Region Gävleborg finns två funktioner som stödjer barnrättsarbetet för förvaltningsledning inom hälso- och sjukvården samt inom hållbarhetsförvaltningen och kultur- och kompetensförvaltningen. De kallas strateger och är placerade på avdelning folkhälsa och hållbarhet:

- Strateg jämställdhet och barnrätt, stöd till hälso- och sjukvården.
- Strateg social hållbarhet, stöd i barnrätt och ungdomspolitik.

Strateg för social hållbarhet är funktionen som leder och förankrar planen under 2019 och samordnar stödet under processen. Det är strategens ansvar att förankra planen och sprida informationen till styrning och ledning samt stötta i uppföljningen av den. Strategen har också sin roll av att samverka och stödja

barnrättsarbetet utifrån aktiviteter i avd. folkhälsa och hållbarhets verksamhetsplan, men de aktiviteterna står inte med i denna handlingsplan

4. Beskrivning av vad som behöver hanteras

Nedan beskrivs vad som särskilt behöver hanteras utifrån organisationens perspektiv (Styrning-och ledning, medarbetare, patient- och anhörig samt befolkning). Inom varje perspektiv beskrivs planens ansats, vilka behov som har identifierats samt förslag på hantering av dessa behov. Det är upp till varje förvaltning att själva identifiera och prioritera vilka behov som bör hanteras snarast.

4.1. Styrning- och ledningsperspektivet

Planens ansats i detta perspektiv är att prioritera förberedelserna för styrning- och ledning som har störst möjlighet att påverka kvalitet och säkerhet för ett barnrättsbaserat arbetssätt i organisationen.

Det framgår tydligt av både SKL och BOs kartläggningar, att styrning och ledning är en avgörande faktor för kvalitetssäkrat barnrättsarbete. De framgångsfaktorer som presenteras av de båda organisationerna är de flesta inriktade på styrning och ledningsnivå. ([Se SKLs framgångsfaktorer](#))

Eftersom det är styrning- och ledning som står till svar för hur det barnrättsbaserade arbetet genomförs i organisationen genomförs det inledande arbetet inom denna handlingsplan med fokus på nivån styrning och ledning under 2019. De ansvarar till exempel för kunskap om barnkonventionens tillämpning i organisationen. Men också om hur vi på bästa sätt kan bygga grund och skapa förutsättningar för en bättre tillämpning på alla nivåer. Ledningen har ansvar för att prövningar av barnets bästa håller god kvalitet. Här ingår att säkerställa att organisationen har tillräcklig kompetens för att göra prövningar om barnets bästa.

Hur pass omfattande arbete det blir för förvaltningarna kommer att skilja sig åt. Inom hälso- och sjukvården finns till exempel många rutiner och arbetssätt för att uppfylla barnets rättigheter eftersom rättigheterna redan transformerats till de lagar som styr det området. Däremot styrs inte kultur-och kompetens eller hållbarhetsförvaltningen av samma bredd av lagar som redan transformerats. Därmed kan det bli en större utmaning där att integrera ett barnrättsperspektiv i den ordinarie besluts- och arbetsprocessen.

4.1.1. Detta bör hanteras i styrning- och ledningsperspektivet

- Förvaltande struktur i ordinarie beslutsprocesser för
 - Tydlig efterfrågan och uppföljning av barnrättsarbetet i styrdokument, årsplaner och budget samt på vilken nivå respektive funktion för barnrättstrategiska arbetet ska återrapporteras.
 - Övergripande beslut inom organisationen om att [prövningar av barnets bästa](#) ska göras och på vilka nivåer, samt av vilken omfattning.

- Beslut om rutin och tillgängliga mallar för prövning av barnets bästa i större övergripande beslut (inkluderad i internkontroll och riskanalys) Samt vilken kvalitetsnivå prövningarna ska ha.
- Hantering av dokumentationskrav och juridiska krav.
- Det ska stå beskrivet i förvaltningarnas verksamhetsplaner från och med år 2020 om hur barnrättsarbetet bedrivs och utvecklas i områdena samhällsplanering, infrastruktur och kollektivtrafik, kultur, kompetens, utbildning och etablering samt inom hälso- och sjukvården.
- Förutsättningar för att politiker och ledning ska kunna ta del av utbildningar i barnets rättigheter, samt låta sina medarbetare genomgå utbildningar kontinuerligt

4.1.2. Verksamhetsplaner och styrdokument

Barnrättsperspektivet ([se definition i bilaga](#)) förväntas genomsyra Region Gävleborgs styrande dokument och årsplaner. Verksamhetsplanerna för förvaltningarna 2020 ska innehålla formuleringar om hur barnrättsarbetet förvaltas och utvecklas under året. Utifrån artikel 4 och 42, samt utifrån barnkonventionens fyra grundprinciper. ([Se kortversion av barnkonventionens grundprinciper](#))

- Planens ansats är att barnrättsperspektivet ska genomsyra hälso- och sjukvårdsförvaltningens verksamhetsplan för år 2020 och kommande år
- Planens ansats är att barnrättsperspektivet ska genomsyra hållbarhetsförvaltningens verksamhetsplan för år 2020 och kommande år.
- Planens ansats är att barnrättsperspektivet ska genomsyra kultur-och kompetensförvaltningens verksamhetsplan för år 2020 och kommande år.
- Planens ansats är att barnrättsperspektivet ska genomsyra Regionstyrelseförvaltningens årsplan för år 2020 och kommande år

4.1.3. Kvalitetssäkra och förtydliga barnrättsperspektivet

Det krävs ett tydliggörande för när och var i organisationens styrkedja/linje som barnrättsarbetet ska återrapporteras, följas upp och utvecklas. Funktioner som kan samla den informationen finns redan hos avdelning folkhälsa och hållbarhet, men det finns också fler funktioner i andra förvaltningar som redan återrapporterar sina delar på nämndnivå. Det krävs även ett tydliggörande för hur vi hanterar ekonomi, upphandling samt avtal ur ett barnrättsperspektiv. Till exempel vid större projekt och upphandlingar som Framtidsbygget och liknande.

Övergripande behov som identifierats i organisationen utifrån tidigare kartläggning 2016 och behöver hanteras är:

Behov	Möjlig hantering
❖ Det saknas tydlig återrapportering, uppföljning av exempelvis om prövning av barnets bästa görs, hur vi uppfyller artikel 4- och 42 på styrning och ledningsnivå.	➤ Beslut på styrning och ledningsnivå behöver göras angående när och hur i styrkedjan som det övergripande barnrättsarbetet ska återrapporteras och

Behov	Möjlig hantering
	<p>följas upp kontinuerligt.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Översyn av hur barnrättsperspektivet genomsyrar årsplan, årsbudget, styrdokument och tjänsteskrivelser behöver göras.
❖ Det saknas lämpliga mallar för prövning av barns bästa på högsta och mellannivåer i organisationen när barn berörs direkt eller indirekt.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ta fram mall för prövning av barns bästa som ska vara tillgänglig för många och som är möjlig att utveckla.
❖ Det efterfrågas mer stöd kring tillämpning av barnets rättigheter.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sprid stödmaterial till förvaltningschefer om vilka förutsättningar som behöver finnas för tillämpning av barnets rättigheter.
❖ Kunskap om barn och ungas uppväxtvillkor, och inhämtning av barn och ungas synpunkter behöver utvecklas på många nivåer.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Fakta och kunskap ska vara lätt att hitta via samverkanswebben, lärande exempel på hur barn och ungas synpunkter kan inhämtas ska också spridas.

4.1.4. Uppföljning

Vid årsskiftet behöver planens mål och delmål följas upp och presenteras för koncernledningen.

Målet för denna plan är att under 2019 sätta en tydlig struktur för det långsiktiga och kontinuerliga arbetet med barnrätt, övergripande för hela organisationen.

Det innefattar följande delmål:

- Verksamhetsplaner och styrdokument som berör barn och unga direkt eller indirekt, ska innehålla ett barnrättsperspektiv 2020.
- Det ska finnas ett beslut för hur Region Gävleborg genomför [prövning av barnets bästa](#) vid övergripande och större beslut och hur det inkluderas i riskanalysen samt ordinarie internkontroll.
- I Kompetensportalen ska det finnas grundläggande e-utbildning om barnets rättigheter riktat till alla medarbetare år 2020. Det ska kompletteras med riktade e-utbildningar för politiker och för ledning, samt grundutbildning i prövning av barnets bästa så snart det går.
- Kunskap om barnets rättigheter och vad den nya lagen innebär för Region Gävleborg ska vara lätt att hitta på regiongavleborg.se/barnratt.
- Kunskap om barn och ungas villkor i länet används och fakta ska vara lätt att hitta för politiker inför beslut och tjänstepersoner som bereder beslut och skriver tjänsteskrivelser.

En vidare möjlighet är att följa upp arbetet utifrån [SKLs framgångsfaktorer](#) eller implementeringsnycklar. Med fokus på vilka förutsättningar ledning och chefer satt för att integrera barnrättsperspektiv och kvalitetssäkra barnrättsarbetet i

ordinarie arbetsprocesser. Följande punkter kan vara vägledande i uppföljningen på olika nivåer i organisationen:

- Styrdokument
- Budget
- Prövning av barns bästa
- Former för inhämtning av barns synpunkter.
- Avsätta tid och resurser.
- Utbilda sin personal kontinuerligt.
- Forum för diskussioner om barnrätt.
- Inhämta kunskap och fakta, om och av, barn och unga.

4.2. Medarbetarperspektivet

Planens ansats i detta perspektiv är att stödja medarbetare i deras barnrättsarbete i ordinarie arbete. Det handlar om att beakta barn och ungas självbestämmande, värdighet, integritet och sårbarhet. Enligt tidigare kartläggning har medarbetare framfört följande behov:

Behov	Möjlig hantering
❖ Det efterfrågas mer kunskap om barnets rättigheter och hur det praktiskt genomförs i ordinarie arbetet utifrån konkreta verkliga exempel, och för medarbetare som möter barn direkt.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skapa e-utbildningar i barnets rättigheter på grundläggande nivå under 2019 ➤ Skapa e-utbildning på grundnivå om vad prövning av barns bästa innebär. ➤ Skapa former för fördjupningar och workshops utifrån verkliga exempel i verksamheterna.
❖ Det saknas ofta beskrivningar av om beslut ger konsekvenser för barn och unga, trots att det i mallen för tjänsteskrivelserna finns med en sådan punkt.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ta reda på vilket stöd som skulle hjälpa beredare av beslut att göra tjänsteskrivelser som innehåller beskrivning av hur beslutet ger konsekvenser för barn eller ej. Samt om en prövning av barns bästa gjorts eller ej.

4.2.1. Höj kunskapsnivå

Medarbetare behöver kontinuerlig utbildning och påfyllnad av kunskap kring barnets rättigheter. Det är ledningsnivån som ansvarar för förutsättningarna till kompetensutveckling inom området. Avdelning folkhälsa och hållbarhet kommer under 2019 ta fram en grundläggande utbildning om barnets rättigheter för alla medarbetare. Det vore idealiskt om även den utbildningen går att göra obligatorisk för nya medarbetare i organisationen.

Ambitionen är att sedan utveckla målgruppsanpassade utbildningar för politiker, chefer och för prioriterade funktioner. I förlängningen behövs det också utvecklas

mer fördjupande utbildningar där professioner och sakkunniga kan utgå från arbetsnära exempel. Men där behövs fler involveras än avdelningen folkhälsa och hållbarhet. Att höja och behålla kunskapsnivå hos medarbetare är ett långsiktigt och kontinuerligt arbete som kräver resurser.

4.2.2. Stöd i tillämpning

Under 2019 kommer BO att fortsätta förmedla material och utbildningar kring barnets rättigheter och den nya lagen. Det kommer bland annat bli en omfattande webbutbildning riktad till medarbetare i offentliga organisationer. Även SKL bidrar med material nyttiga för personal inom regioner och kommuner.

Fakta och information och barnets rättigheter ska vara lätt att hitta för medarbetare i Region Gävleborg, därför utvecklas ständigt samverkanswebben regiongavleborg.se/barnratt som portal för den informationssökningen. Det behövs också stöd för tjänstepersoner som bereder beslut på nämnds nivå. I mallarna för tjänsteskrivelserna ska det beaktas om beslutet har konsekvenser för barn. Men detta görs sällan i praktiken.

Det framkommer också behov av att få göra mer fördjupande utbildningar eller workshop utifrån mer konkreta vardags exempel för medarbetare som möter barn direkt i sin verksamhet. Även detta behov behöver stöttas upp i organisationen.

4.3. Patient- och anhörigperspektivet

Planens ansats i detta perspektiv är barnets rättigheter och barnets perspektiv blir en del i patientmötet och i bemötandet med barn som är anhöriga. Det handlar om att beakta barn och ungas självbestämmande, värdighet, integritet och sårbarhet. Alla barn som är patienter och barn som är anhöriga till patienter ska mötas med respekt och som rättssubjekt. Ur barnets perspektiv betyder det att både bli omhändertagen och att betraktas som kompetent utifrån sin situation och sina behov.

Enligt tidigare kartläggning har det framkommit följande behov inom hälso- och sjukvården i Region Gävleborg:

Behov	Möjlig hantering
❖ Det efterfrågas mer kunskap om barnets rättigheter som patient och barnets rätt som anhörig och hur det praktiskt genomförs i ordinarie arbete.	➤ Skapa riktad e-utbildning med i barnets rättigheter som patient och barnets rättigheter som anhöriga.
❖ Utveckla strukturer för barns möjlighet till deltagande och att komma till tals	➤ Barn och ungdomsråd för hälso-och sjukvården och sprida metoder och goda exempel på hur man kan möjliggöra deltagande och hur barn och unga kan komma till tals i verksamheterna inom hälso och sjukvården.

Behov	Möjlig hantering
❖ Synliggöra möjligheten för barn och unga att lämna synpunkter eller klaga på något inom vården som dom inte är nöjda med, både som patient och närstående.	➤ Sprida information till barn och unga att de har rätt att lämna synpunkter och klagomål på vården samt vart och hur de kan göra det.
❖ Kunskap om och stöd i tillämpning vid prövning av barnets bästa	➤ Skapa tillgängligt utbildningsmaterial om vad prövning av barns bästa innebär.

4.4. Befolkningsspektivet

Planens ansats i detta perspektiv är att stärka barnrättsperspektivet för Gävleborgs invånare som är barn och unga. Barn och unga är en mångfald individer med olika förutsättningar men som alla har rätt till att bidra till samhällsutvecklingen och ta del av regionens tillväxt och resurser. För det behövs kunskap om barn och barns egna röster i våra beslutsprocesser. Barn och unga finns inom alla områden som rör våra tjänster och service till befolkningen, så som kultur, samhällsplanering, infrastruktur, kollektivtrafik, utbildning och etablering osv.

Region Gävleborg får in mycket fakta och kunskap om barn och unga i länet i enkätundersökningar som görs i samarbete med kommunerna. Dock täcker enkätundersökningarna inte yngre barn under 13 år. Däremot finns mycket kunskap att hämta nationellt och via myndigheterna Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Det ligger ett stort ansvar hos Region Gävleborgs verksamheter att själva forma en systematik i hur man använder kunskap om barn och unga i länet i ordinarie arbete och beslutsprocesser.

Alla förvaltningar som har ett ansvar i service och tjänster för länets befolkning arbetar också med barn indirekt eller direkt. Därför blir kunskap om den nya lagen men framför allt om barnets rättigheter viktigt för alla förvaltningar att hantera.

De mer övergripande behoven som tidigare kartlagts är följande:

Behov	Möjlig hantering
❖ Utveckla strukturer för barns möjlighet till deltagande och att komma till tals föra fram klagomål på eget initiativ.	➤ Sprida exempel på olika former för delaktighet och inflytande som prövats i organisationen
❖ Utveckla strukturer för förvaltningar att inhämta barn och ungas synpunkter och delaktighet i ordinarie arbetsprocesser.	➤ Ha forum för erfarenhetsbyte och reflektera för medarbetare kring barn och ungas rätt till inflytande och delaktighet.
❖ Tillgängligare information om barnets rättigheter för länets invånare men också för de tjänster och service vi erbjuder	➤ Ta fram mer stöd för enklare och mer lättförståelig information riktad till barn och unga.

4.4.1. Uppväxtvillkor och hälsa för barn och unga i länet

Planens ansats är att göra kunskap och information om länets barn och unga tillgänglig och lätt att hitta för medarbetare i organisationen. Exempel på fakta att använda sig av är Uppföljning av den lokala ungdomspolitiken görs var tredje år i kommunerna, den enkätundersökningen kallas LUPP och genomförs på åk 8, åk 2 gymnasiet. Enkäten ger mycket fakta om ungas upplevelser av framtid, demokrati, arbete, skola, hälsa och fritid. Den kunskapen ska tas tillvara och användas.

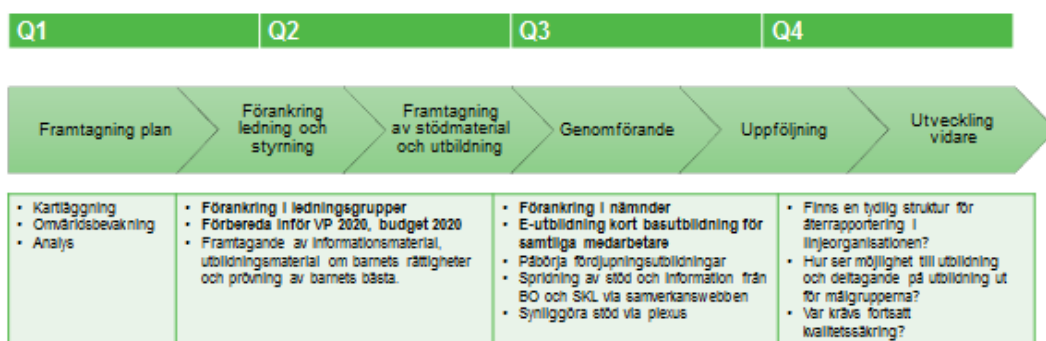
Uppföljning av hälsa för unga i länet genomförs via CAN, en enkätundersökning mer inriktad på levnadsvanor och ANDT-området. Även denna enkät genomförs på samma årskurser men i andra intervaller i alla kommuner i länet. Det finns också en rad andra enkäter som berör delar av målgruppen som i Hälsa på lika villkor m.fl. Dessutom patientenkäter och liknande i från 15 års ålder.

5. Plan för uppföljning och återrapportering

Kontinuerlig uppföljning av *Handlingsplan inför lag om FNs konvention om barnets rättigheter 2020. Region Gävleborg* genomförs av funktionen för strategiska barnrättsarbetet på avdelningen folkhälsa och hållbarhet. Muntlig samt skriftlig återrapportering sker löpande till styrgruppdeltagare och riktat till förvaltningarnas ledningsgrupper. Återrapportering om arbetsprocessen kring handlingsplanen sker hos koncernledningen minst en till två gånger per år. Förankring hos nämnderna och regionfullmäktige sker under höstterminen 2019.

Handlingsplanen har inget definitivt slutdatum eftersom det kvalitetssäkrande arbetet ska bedrivas kontinuerligt, därför föreslås handlingsplanen följas upp och utvärderas kontinuerligt så länge de identifierade behoven kvarstår.

Tidsplan för process:

Funktionen för strategiska barnrättsarbetet har ansvaret att samla in synpunkter från förvaltningarna inför återrapporteringen om hur arbetet med handlingsplanen fungerar och vad som kan komma behöva hanteras på styrning och ledningsnivå vidare efter år 2020.

Det är upp till varje förvaltning att identifiera vad som behöver stärkas och utvecklas, inventera behoven kring barnrättsbaserat arbete och att hitta lämpliga

åtgärder och skapa förutsättningar anpassade för det specifika förvaltningsområdet.

6. Plan för kommunikation och implementering

Planen fastställs av Johan Färnstrand efter godkännande av förvaltningarnas chefer. Efter granskning och fastställande är planen tillgänglig för samtliga medarbetare inom Region Gävleborg. Planen kommuniceras genom Plexus, informationsutskick genom förvaltningarnas ledningsgrupper, alternativt utsedda representanter.

Planen och stöd kommer även kommuniceras på samverkanswebben regiongavleborg.se/barnratt.

Planens implementering stäms av på koncernledningen årsvis.

7. Dokumentinformation

Plan har tagits fram inom avdelningen folkhälsa och hållbarhet, utifrån funktionen strategiskt barnrättsarbets tillhörighet och placering i organisationen, i samverkan med berörda förvaltningsrepresentanter. Fastställande av planen görs av Johan Färnstrand efter genomförd granskningsprocess.

Identifiering av behov i organisationen har gjorts utifrån en kartläggning som gjordes av samhällsmedicin under 2015-2016. Analysen av vad som särskilt kommer behöva hanteras har utgått från FNs barnrättskommittés slutsatser och rekommendationer, samt barnrättsutredningens referensmaterial. Framgångsfaktorer och exempel implementeringsnycklar har utgått från Barnombudsmannens kunskapslyft och SKLs kunskapsmaterial inom området.

Under processens gång har arbetet med planen förankrats hos koncernledningen, regionstyrelsen, rådsberedning, ekonomiförvaltningens ledningsgrupp, kultur- och kompetensförvaltningens ledningsgrupp, med representanter från hälso- och sjukvårdsförvaltningens ledningsgrupp och hållbarhetsförvaltningens ledningsgrupp. Handlingsplanen har också fått input från kommunerna i länet, då deras strategier ansvariga för barnrätt och ungdomspolitik har bidragit med sin kunskap.

7.1. Sammanfattning

Handlingsplan inför lag om FNs konvention om barnets rättigheter 2020 Region Gävleborg sammanfattar vad som särskilt behöver hanteras av Region Gävleborgs största förvaltningar inför den nya lagen som träder i kraft 1 jan 2020 i Sverige. Handlingsplanen tar ansats från 2019 och ger förslag på vad som bör hanteras till och med 2020 men slutar inte att gälla då, uppföljning av planen bör ske årligen till och med 2021.

Region Gävleborg har en skyldighet att förverkliga barnets rättigheter oavsett lagförändringen och det gäller alla i organisationen. Eftersom Sverige redan har

ratificerat konventionen över 25 år sedan. Det görs redan mycket och viktigt barnrättsarbete i våra verksamheter. Planens ansats är att kvalitetssäkra det arbete som redan görs och ta fram stöd och förutsättningar för ett framgångsrikt barnrättsarbete.

Det innebär i stora drag att:

- Ha tillgängliga mallar för [prövning av barnets](#) bästa i större beslut och som är integrerad i ordinarie beslutsprocesser och internkontroll.
- Avsätta resurser och funktioner som ger stöd på strategisk nivå.
- Politiker efterfrågar och tar vara på arbetet kontinuerligt.
- Det är lätt att hitta information och stöd för hur barnrättsarbetet görs i praktiken.
- Informationen finns tillgänglig på intranät och externt.

Detta behöver hanteras i styrning och ledningsperspektivet:

- Avgöra på vilken nivå och av vilken kvalitet Region Gävleborg ska integrera prövning av barnets bästa i ordinarie beslutsprocesser.
- Avgöra när och var i linjeorganisationen det övergripande barnrättsarbetet ska återrapporteras och följas upp årligen.
- Dokumentera barnrättsperspektivet och barnrättsarbetet i årliga verksamhetsplaner på förvaltningsnivå 2020 och framåt.
- Skapa förutsättningar för att politiker och ledning ska kunna ta del av utbildningar i barnets rättigheter, samt låta sina medarbetare genomgå utbildningar kontinuerligt.

Detta behöver hanteras i medarbetarperspektivet:

- Behov av kunskap om barnets rättigheter och hur det fungerar praktiskt i ordinarie arbete.
- Behov av stöd i att tillämpa rättigheter, i tjänsteskrivelser, beredning av beslut men också i det vardagliga mötet med barn.

Detta behöver hanteras i patient- och anhörigperspektivet:

- Behov av kunskap om barnets rättigheter som patient och anhörig.
- Behov av stöd i att tillämpa barnets rättigheter som patient och anhörig i ordinarie arbete, i tjänsteskrivelser och beredning av beslut.

Detta behöver hanteras i befolkningsperspektivet

- Fakta om uppväxtvillkor och hälsa för barn och unga i länet måste vara lätt att hitta och ska användas i tjänsteskrivelser, utredningar och beredningar.

Handlingsplanen följs upp på följande punkter år 2020 och 2021:

- Förvaltningarnas verksamhetsplaner och styrdokument som berör barn och unga direkt eller indirekt, ska innehålla ett barnrättsperspektiv 2020.

- Det ska finnas ett beslut för hur Region Gävleborg genomför prövning av barnets bästa vid övergripande och större beslut och hur det inkluderas i riskanalysen samt ordinarie internkontroll.
- I Kompetensportalen ska det finnas grundläggande e-utbildning om barnets rättigheter riktad till alla medarbetare år 2020. Det ska kompletteras med riktade e-utbildningar för politiker och för ledning, samt grundutbildning i prövning av barnets bästa så snart det går.
- Kunskap om barnets rättigheter och vad den nya lagen innebär för Region Gävleborg ska vara lätt att hitta på regiongavleborg.se/barnratt.
- Kunskap om barn och ungas villkor i länet används och fakta ska vara lätt att hitta för politiker inför beslut och tjänstepersoner som bereder beslut och skriver tjänsteskrivelser.

8. Referenser

Dokumentnamn	Plats
Barnkonventionen blir svensk lag- betänkande av barnrättsutredningen *SOU 2016:19	* www.regeringen.se
**Prop. 2017/18:186	** www.regeringen.se
Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige prop. 2009/10:232	www.regeringen.se
Barnkonventionen föreslås bli lag – till dig som är förtroendevald	www.skl.se
Barnets rättigheter i budgetprocessen	www.skl.se
Prövning av barnets bästa- ett verktyg för styrning och ledning	www.skl.se
Barnrättsperspektiv vad innebär det?	www.skl.se
SKLs implementeringsnycklar	www.skl.se
Prövning av barnets bästa- Ett stödmaterial för beslutsfattare och tjänstepersoner	www.bo.se
Kunskapslyftet barnrätt i praktiken	www.bo.se
Hälso- och sjukvårdslag (2017:30)	www.riksdagen.se
Patientlag (2014:821)	www.riksdagen.se

9. Bilagor

9.1. SKLs framgångsfaktorer

Framgångsfaktorer från SKL

- Politiska beslut på högsta nivå som stärker barnrättsarbetet i organisationen med tydligt formulerade mål/prioriteringar
- Det finns ett beslut om åiterrapportering om barnrättsarbetet till den politiska nivån
- Få med skrivning om barnets rättigheter i alla styrande dokument
- Beslutad budget innefattar ett barnrättsperspektiv, efterfråga barnrättsperspektivet inför budgetläggning
- Politiker har fått utbildning om barnkonventionen och dess tillämpning i beslutsprocesser, lärande och kunskapsutveckling
- Kunskap och statistik om barns och ungas uppväxtvillkor används systematiskt som underlag inför förslag och beslut. Se till att det finns ett eller flera uppföljningsverktyg för barns uppväxtvillkor i organisationen
- Chefer och medarbetare avsätter tid och resurser för utbildning i barnkonventionen och tillämpningen i respektive verksamhet.
- Förutsättningar ges för att barns rättigheter diskuteras och problematiseras på APT och andra centrala forum på arbetsplatsen
- Styrdokument i varje förvaltning innefattar ett barnrättsperspektiv
- Det finns nödvändiga arenor för samverkan och erfarenhetsutbyte där barnets rättigheter regelbundet diskuteras
- Prövning av barns bästa genomförs i hela organisationen när det gäller beslut av övergripande karaktär
- Prövning av barnets bästa genomförs i alla verksamheter
- Relevanta fördjupningsutbildningar i tillämpningen av barns rättigheter görs i berörda arbetsgrupper
- Det finns en/flera strategiskt placerade funktioner som har till uppgift att driva/samordna barnrättsarbetet i hela organisationen
- Det finns en instans dit varje barn som vill hävda sin rätt att vända sig till
- Det finns strukturer för att inhämta barns synpunkter inför beslut som rör barn på en generell nivå
- Systematisk uppföljning **och utvärdering** utifrån redan befintliga processer

Tillämpningsnycklar för verksamheter finns här:

<https://skl.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamstallldhet/barnetsrattigheter/barnkonventionenblirsvensklag/forberedelser/tillampningsnycklarverksamheter.5634.html>

9.2. Ordlista och begreppsdefinitioner

Barnets perspektiv

Det är barnet eller barnens perspektiv på frågor som berör dem. Det perspektivet kan vi vuxna bara få genom att lyssna till barn.

Barnperspektiv

Utifrån barnets perspektiv, de erfarenheter och professionella perspektiv som vuxna har och kan ta reda på kan vi anlägga ett barnperspektiv.

Barnrättsperspektiv

Genom att titta på hur en fråga eller ett ärende relaterar till rättigheterna i barnkonventionen anlägger vi ett barnrättsperspektiv.

Prövning av barnets bästa

Artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) slår fast att vid alla åtgärder och beslut som rör barn ska vad som bedöms vara barnets bästa beaktas i första hand. Vad som är barnets bästa går inte alltid att ge ett enkelt och entydigt svar på. Därför behöver utredare och beslutsfattare undersöka eller pröva den aktuella åtgärden och dess konsekvenser för barnet eller barnen i fråga.

Kopians giltighet garanteras enligt utskriftsdatumet

9.3. Regeringens strategi för barnets rättigheter

Den 1 december 2010 godkände riksdagen förslaget ”Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige” (prop. 2009/2010:232). Strategin vänder sig till riksdag, regering, statliga myndigheter, landsting och kommuner. Den innebär i korthet att kunskap och medvetenhet om barnkonventionen ska öka och att ett barnperspektiv ska byggas in i allt beslutsfattande.

För att stärka barnets rättigheter ska följande principer gälla:

- All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
- Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
- Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
- Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
- Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
- Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
- Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.
- Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.

Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Kopians giltighet garanteras enligt Utskriftsdatumet

9.4. Kort beskrivning av grundprinciper och artiklar (från UNICEF)

Kortversion från UNICEF: (källa: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#short>)

Artikel 4.

Varje stat ska ta ansvar för och nyttja sina resurser till fullo för att uppfylla barns rättigheter. Där det behövs ska stater samarbeta internationellt.

Artikel 42.

Varje stat ska göra barnkonventionen allmänt känd bland både vuxna och barn.

Grundprinciper

Artikel 2.

Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3.

Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas det som bedöms vara barnets bästa.

Artikel 6

Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 12.

Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

Kopians giltighet garanteras endast utskriftsdatumet

9.5. Om prövning av barnets bästa

Enligt artikel tre i barnkonventionen – som blir svensk lag 1 januari 2020 – ska det i alla beslut och åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Men vad som är barnets bästa går inte alltid att ge ett enkelt och entydigt svar på. Därför behöver politiker, chef, strateg, utredare, tjänstemän och beslutsfattare undersöka – eller pröva – den aktuella åtgärden och dess konsekvenser för barnet eller barnen som berörs.

Prövningar av barnets bästa leder till bättre beslut och åtgärder eftersom man prövar vilken åtgärd som passar bäst för ett eller flera barn, innan ett beslut fattas. Idag går det att finna många exempel på hur prövningar av barnets bästa kan gå till och se ut. Det är viktigt att veta att det inte i dagsläget finns en modell som fungerar för alla, däremot har barnombudsmannen tagit fram det senaste exemplet i syfte att stötta kommuner och regioner inför kommande lag.

Barnombudsmannen har tagit fram ett stödmaterial. Det består både av en teoretisk bakgrund och en metod i sju steg för att pröva och bedöma barnets bästa. Metoden kan användas både i enskilda ärenden som rör ett barn och i mer övergripande beslut som rör en grupp barn.

Den skriften heter Prövning av barns bästa- ett stödmaterial för beslutsfattare och tjänstepersoner och går att hitta via denna länk (www.bo.se)

Sveriges kommuner och landsting har också material om prövning av barnets bästa, den ser lite annorlunda ut och kan upplevas som lite mer omfattande. Den skriften heter Prövning av barnets bästa- ett verktyg för styrning och ledning Och hittas via denna länk (www.skl.se)